

Martyna TARNAWSKA
ORCID: 0000-0002-8498-4443
*Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN
w Krakowie*

Zwierzęta i ich znaczenie dla rozwoju dziecka

Współczucie i empatia dla najmniejszych zwierząt
to jedna z najszlachetniejszych cnót, jakie
człowiek może otrzymać w prezencie

Karol Darwin

Abstract: Animals and their meaning for child's development

The purpose of this article is to increase reader's knowledge about animals and their influence on child's development. The following article describes the journey of children growing up in the presence of animals. The first part of the article focuses on the general impact of animals on humans and presents ways for parents to use in order to provide child contact with animals despite their absence at home. The next part is about the importance of being around animals for social, emotional and physical development, as well as their influence on education and shaping the child's personality. In the fifth part, research analysis from 2019 to my Bachelor are presented. They are a starting point for reflection about the article. The last part is a summary of the article, which also includes the role of the teacher in educating both parents and children about the importance of animals in human life.

Keywords: animals, children's development, relations, benefits

Słowa kluczowe: zwierzęta, rozwój dziecka, relacja, korzyści

Wprowadzenie

Każdy z nas był dzieckiem. Dzieckiem, które chciało poznawać wszelkie tajemnice otaczającego świata. Świat ten stawiał przed nami różne wyzwania, czasem mniejsze czasem większe. Bardzo często naszymi towarzyszami były zwierzęta — małe, duże, domowe czy dzikie. Były nieodłączną częścią codzienności.

Bo kto się nie zastanawiał, dokąd lecą pszczoły, gdy zbiorą nektar? Albo w jaki sposób ryby oddychają pod wodą? Były to niezastąpione momenty nowych odkryć. Ludzi i zwierzęta niezaprzeczalnie łączy więź, która wywiera ogromny wpływ na to, jakim człowiekiem będzie dziecko. Dzieci rozwijające się w towarzystwie zwierząt czerpią wiele korzyści z tej relacji. W tej pracy skupię się na tym, dlaczego ta relacja jest ważna, a uwrażliwienie na potrzeby istot żyjących obok nas tak korzystne dla rozwoju dziecka. Powiem też o tym, jaką rolę odgrywają zwierzęta w życiu dziecka oraz jak ich obecność wpływa na jego wychowanie i zachowanie.

Zwierzęta w życiu dziecka

Historia ludzi i zwierząt krzyżuje się od niepamiętnych czasów. Można rzec, że zwierzęta są istotami, które mają nieskazitelną duszę. Po wielu latach doczekały się należytego miejsca w świecie. Szczątki pierwszego udomowionego psa znaleziono podczas wykopalisk w 1914 r. Przypominały one szkielet dzisiejszego psa (Fagan, 2018, s. 62–72). Człowiek od wieków kroczy po śladach odcisniętych łapami zwierząt (Wesołowska, 2012, s. 357).

W literaturze można znaleźć ciekawe informacje dotyczące poszczególnych gatunków zwierząt, ich losów w życiu człowieka i historię udomowienia. Dzisiejsze realia skłaniają ludzi do nadawania imion pupilom, troszczeniu się o ich dobro oraz przypisywania im emocji. Zwierzęta są obecne w życiu dziecka od najmłodszych lat. Można zauważyć, że nawet zabawki dla najmłodszych mają postać zwierząt, w książeczkach zawarte są ich ilustracje, a jednymi z dźwięków odgłosów rozpoznawanych przez dzieci są odgłosy zwierząt naśladowane przez rodziców. Dzieci dzięki temu świat ich jeszcze bardziej ciekawi. Zwierzęta są również bohaterami wielu bajek — mają charaktery zarówno dobre, jak i złe (Ilski (red.), 2012, s. 7–8). Bracia mniejsi są towarzyszami zabaw dziecka, odpowiadają za jego samopoczucie. Zwierzętom nie potrzeba słów, same wyczuwają, co się dzieje i pocieszają w chwili smutku. Są powiernikami tajemnic, którzy nigdy nie zdradzą sekretów. Mogą być małymi obrońcami w chwili słabości, a także przyjaciółmi na całe życie. Relacja ta pomaga dziecku w znalezieniu poczucia własnej wartości i nauce odpowiedzialności za istoty, które są obok niego. Są lekiem na wszelkie zło i nawet w najgorszych sytuacjach ich obecność pomaga dziecku się uspokoić i działa kojąco na jego układ nerwowy.

Niestety, nie wszyscy rodzice są tak odważni, mają warunki czy chęci, by przyjąć czworonożnego lub pierzastego. Dlatego ważne jest, aby wtedy zadbać o kontakt swojego dziecka z naturą i zwierzętami. Mogą to robić w różny sposób, uczestnicząc w warsztatach o tematyce zwierzęcej, spacerując i zabierając dziecko w miejsce pełne zwierząt. Najważniejsza jest rozmowa, dzięki której

dziecko może rozwiązać swoje wszelkie wątpliwości dotyczące świata przyrody. Warto także, aby rodzice poświęcali czas, szukając odpowiedzi na pytania dziecka, które czasem mogą przysporzyć kłopotów. W księgarniach jest duży wybór książek o tematyce przyrodniczej, które mogą dostarczyć wartościowej wiedzy na temat mieszkańców naszej planety.

Dzieciństwo jest okresem, w którym dziecko kształtuje swój charakter, który być może trochę zmieni się przez lata, ale korzenie będzie tkwiło zawsze w dzieciństwie. Zwierzęta pomagają w kształtowaniu człowieka pełnego wrażliwości i empatii. A co za tym idzie — wpływają na rozwój emocjonalny, społeczny, a nawet fizyczny dziecka.

Znaczenie zwierząt w rozwoju dziecka

Obecność zwierząt w życiu małego pozostawia czasem niezauważalne ślady, które jednak dla dziecka będą widoczne zawsze.

Ważnym elementem rozwoju społecznego dziecka jest kontakt ze zwierzęciem. Dzięki temu dziecko ma świadomość, że nie jest samotne, ponieważ ma przyjaciela. Obecność zwierząt w życiu dziecka pozwala mu się oswoić z cyklem życia każdej istoty oraz uczy przeżywania żałoby. Dowiaduje się, jak wygląda starość. Jest to na pewno trudne doświadczenie, dzięki któremu jednak dziecko w przyszłości łatwiej odnajdzie się po stracie. Wiąż między dzieckiem i zwierzęciem pozwala na budowanie atmosfery zaufania, w której wszyscy są równi. Zwierzę wpływa korzystnie także na organizację czasu, naukę współpracy i stanowi motywację do codziennych działań. Gdy dziecko ma bezpośredni kontakt ze zwierzętami, może mieć to także znaczenie dla jego zmniejszenia uzależnienia od opinii innych. Ważne jest również to, że dziecko dzięki tej relacji staje się bardziej otwarte na świat i dostrzega niuanse, które sprawiają mu radość. Domowy pupil nie tylko ma korzystny wpływ na dziecko, ale także pomaga w poprawie relacji w rodzinie i zbliża do siebie domowników.

Rozwój społeczny łączy się z rozwojem emocjonalnym, który ma ogromne znaczenie w życiu dziecka, a zwierzęta są jego ważnym ogniwem. Ciekawym i często pomijanym faktem jest to, że zwierzęta oddziałują na zmysł dotyku dziecka, który jest ważnym elementem w budowaniu więzi emocjonalnej. Ten rodzaj komunikacji nierzadko pomaga w wyrażeniu emocji. Dziecko uczy się ufności do otaczającego świata i jeszcze bardziej pragnie go poznawać. Dlatego na pewno nie dziwi nikogo, że zwierzęta są uczestnikami wielu terapii, podczas których pomagają przezwyciężyć np. lęki (Zagórski, 2013, s. 179–183).

Relacja dziecko — zwierzę jest obustronna i zarówno dziecko, jak i pupil, czerpią z tej przyjaźni wiele korzyści. Emocje są częścią życia każdego człowieka, pojawiają się w każdej sytuacji. Wiąż ze zwierzęciem opiera się na miłości,

smutku, złości, wzruszeniach itd. Jest ona dużo prostsza niż nawiązanie kontaktu z drugim człowiekiem, dlatego dzieciom łatwiej jest dzielić się swoim życiem ze zwierzęciem. Przez kontakt ze zwierzęciem mogą uświadomić sobie, że bracia mniejsi odczuwają tak samo jak ludzie. Zaczynają zwracać uwagę na swoje zachowanie wobec innych istot żywych i tym samym stają się bardziej empatyczne oraz współczujące. Dostrzegają, że posiadanie zwierzaka łączy się z koniecznością opieki, a tym samym z odpowiedzialnością za niego. Więż dziecka ze zwierzęciem uczy go, czym jest bezwarunkowa miłość, a przede wszystkim przywiązanie.

Nie tylko domowe zwierzęta są w stanie wspomóc rozwój emocjonalny dziecka; także zwierzęta wolno żyjące w przyrodzie są w stanie uwrażliwić dziecko na otaczający go świat.

We wczesnym dzieciństwie ważny jest rozwój fizyczny. Pupile zmuszają swoich właścicieli do ruchu. W dzisiejszych czasach dzieciom brakuje aktywności, co niekorzystnie wpływa na ich postawę. Zwierzę motywuje dziecko do wyjścia z domu czy odejścia od komputera lub telewizora. Kontakt ze zwierzęciem przyczynia się do zapobiegania otyłości. Bawiąc się z psem, kotem czy hodując rybki, dziecko poznaje swoje predyspozycje. Zabawa ze zwierzakiem sama w sobie jest rodzajem ruchu, a dodatkowo może mieć wartość edukacyjną. Dzieci ćwiczą cierpliwość podczas nauki reagowania zwierzęcia na komendy. Poszerzają swoje słownictwo, a także mogą uczyć się stosunków przestrzennych. Jest wiele możliwości, a tak naprawdę wszystko zależy od podpowiedzi rodzica.

W wieku wczesnej edukacji rozwija się motoryka mała, ruchy nadgarstka i palców stają się bardziej precyzyjne, a to umożliwia naukę pisania. Łączy się to z nauką czytania. I tutaj można się zdziwić, ponieważ zwierzak także potrafi odegrać w tym niemałą rolę. Dobrym przykładem są psy, które są niezawodnymi słuchaczami. Obecność czworonoga powoduje, że wzrasta dziecięca zdolność do nauki, a przede wszystkim dziecko ma chęć, żeby się uczyć. Czytanie psu może pomóc dziecku w skupieniu uwagi i zapomnieniu o przeszkodach, gdyż pies nie wyśmieje, nie poprawi i nie przerwie. Osoba dorosła lub prowadzący zajęcia komunikuje się z dzieckiem przez psa. Jest to dużo bardziej skuteczne niż zwykła krytyka. Na zakończenie dziecko może otrzymać nagrodę, np. w postaci autografu pupila (Kulisiewicz, 2009, s. 9–17). Każdy może zorganizować coś takiego w domu, nawet się nie spodziewając, jakie efekty może osiągnąć.

Dzieci, które mają kontakt ze zwierzętami, rzadziej zapadają na choroby dróg oddechowych. Obecność zwierzaków w domu może przyczynić się do regulacji systemu nerwowego i wzmocnienia układu nerwowo-sercowego. Dziecko w kontakcie ze zwierzęciem uspokaja się, zaczyna panować nad emocjami.

Zwierzęta przekazują człowiekowi dobre emocje, dają wsparcie, są towarzyszami życia, którzy na zawsze zostają w sercu. Biorą udział w wielu programach tera-

peutycznych. Można wyróżnić wśród nich m.in.: dogoterapię, hipoterapię, felinoterapię, alpakoterapię, delfinoterapię oraz ontoterapię. Tutaj warto wspomnieć o tym, że każda terapia powinna być dostosowana do potrzeb pacjenta i być uzupełnieniem kompleksowego leczenia, co nie umniejsza roli zwierząt. Każdy, kto posiada zwierzę w domu, może też odbyć taką sesję — wystarczy np. zaszyć się w pokoju z kocem i kotem i słuchać jego „zdrowotnego” mruczenia.

Dzieci czerpią bardzo dużo z relacji ze zwierzęciem. To jednak rodzice są przewodnikami i ich rola jest bardzo ważna. Przed przygarnięciem pupila powinni dokładnie wytłumaczyć dziecku, na czym polega opieka nad nim, i pomagać w razie kłopotów. Trzeba też pamiętać, że zwierzak nie jest lekiem na wszystko, dlatego zwierzak powinien być przygarnięty z potrzeby serca, a nie dla jakichś korzyści czy z powodu kaprysu dziecka.

Zwierzęta są także dobrymi nauczycielami, co ma korzystny wydźwięk w wychowaniu i postawach, jakie przyjmują dzieci.

Zwierzęta a wychowanie

Więź można zdefiniować jako „emocjonalny związek między osobami” (A. S. Reber, E. Reber, 2000, s. 829). Jakość przywiązania i wytworzona więź mają ogromny wpływ na rozwój emocjonalny i społeczny dziecka. Prekursorem badań nad tematem więzi łączących ludzi był John Bowlby. Z jego książek i teorii można wysunąć wniosek, że „wzorzec przywiązania z dzieciństwa pozwala określić styl przywiązania w dorosłości” (Bukalski (red.), 2012, s. 7).

W relacji dziecko — zwierzę także występuje więź, zarówno fizyczna, jak i emocjonalna. W trakcie kontaktu ze zwierzętami w naszym ciele wytwarza się oksytocyna — hormon, który jest podobny do tego, który wytwarzany jest w relacji matki z dzieckiem. Pomaga on w budowie relacji społecznych.

Zwierzę odgrywa kilka ról w życiu dziecka. Pierwszą i najważniejszą jest rola przyjaciela. Dziecko widzi w pupilu powiernika swoich najskrytszych marzeń i drobnych tajemnic. Zwierzę nie pamięta win i jest przepełnione miłością od ogona aż po czubek nosa. Zwierzęta leczą, uczestnicząc w terapii. Ważna jest również funkcja przewodnika — psy po odbyciu szkolenia stają się przewodnikami/asystentami osób niepełnosprawnych. Nasi bracia mniejsi bywają nauczycielami, którzy przekazują dzieciom wartości mogące być wykorzystane w relacjach z ludźmi. Ciekawa może wydać się rola psychologa (coś w tym jednak jest) — zwierzę zawsze nas wysłucha, gdy świat staje się zły.

Zwierzęta mają swoje miejsce w procesie wychowania. Już sama obserwacja i rozmowa na temat zwierząt wywiera wpływ na rozwój dziecka. Zwierzęta uczą dziecko wartości. Jedną i najważniejszą z nich jest szacunek. Dziecko, które potrafi okazać szacunek innej istocie żywej, z łatwością przyswoi sobie inne war-

tości. Szacunek wiąże się z tym, jak dziecko traktuje zwierzę — na pewno nie jako prezent, zabawkę czy nagrodę.

Kolejną wartością jest odpowiedzialność. Dziecko czuje się odpowiedzialne za zwierzątko, za opiekę nad nim. Tutaj ważni są rodzice, którzy pomogą dziecku zadbać o zwierzątko i zaplanować zadania, które dziecko może wykonać samodzielnie.

Temat tolerancji jest teraz bardzo powszechny. W uzmysławianiu dzieciom, czym ona jest, dobrym przykładem będą zwierzęta, które kochają właściciela bez względu na wygląd czy sytuację materialną. Zwierzątko jest radosne, kiedy widzi swojego pana, którym jest dziecko, dzięki czemu może ono poczuć się pewniej. Kolejnym przykładem jest moment, gdy dziecko sobie uświadomi, że zwierzątko ma inny charakter, niż sobie wyobrażało, i będzie w stanie to zaakceptować, nie tracąc zainteresowania pupilem. Nowy członek rodziny przecież również wymaga akceptacji ze strony swoich właścicieli.

Kolejną wartością jest empatia. Dziecko przez kontakt ze zwierzęciem może zrozumieć, że to taka sama istota jak my, która potrzebuje odpoczynku, pielęgnacji i pożywienia. Uzmysławiając dziecku, że zwierzę bywa radosne, boi się lub nawet źle się czuje, sprawiamy, iż dziecko, widząc, że ktoś z bliskich mu osób inaczej się zachowuje, będzie próbować mu pomóc i zrozumieć jego sytuację.

Dziecko powinno mieć kontakt ze zwierzętami, jeśli nie w domu, to podczas innych aktywności. To rodzice są kluczem do udanej relacji dziecko — zwierzę.

Znaczenie zwierząt w rozwoju dziecka — refleksja na podstawie badań

To, że kontakt dziecka ze zwierzętami w trakcie rozwoju jest bardzo ważny, już wiemy. Czy dzieci posiadają zwierzęta domowe? Jaka rolę odgrywa zwierzę w życiu dziecka? Kim jest dla dziecka zwierzę? Jakie zachowania wykazuje dziecko w kontakcie ze zwierzęciem? Czy rodzice i dzieci zdają sobie sprawę z korzyści płynących z relacji dziecko — zwierzę? Pytania te były podstawą badań do mojej pracy licencjackiej, przeprowadzonych w dwóch etapach. Pierwszy etap przeprowadzony został w grudniu 2019 r. — były to badania pilotażowe, które posłużyły mi do weryfikacji poprawności i stopnia zrozumienia narzędzie badawczego. Badania właściwe przeprowadzone zostały w styczniu 2020 r. w jednej ze szkół podstawowych w Krakowie. W badaniach zastosowałam metodę sondażu diagnostycznego, a jako narzędzie badawcze posłużył mi kwestionariusz ankiety dla dzieci w młodszym wieku szkolnym oraz kwestionariusz ankiety dla rodziców. Narzędziem uzupełniającym badania była tzw. gwiazda skojarzeń, przeznaczona dla uczniów. Arkusze różniły się liczbą pytań,

ale dotyczyły tych samych zagadnień. W anonimowych badaniach wzięło udział 50 uczniów i 50 rodziców.

Pierwsze pytanie, na które odpowiadały dzieci, dotyczyły, tego czy posiadają zwierzęta domowe oraz jakie są to gatunki zwierząt lub jakie chciałyby mieć zwierzątka, jeśli ich nie posiadają. Większość respondentów (30) odpowiedziała, że nie posiada zwierzątka domowego, ale chciałaby je mieć. Dzieci najczęściej chciałyby mieć: koty (5), psy (10), rybki (15). Respondenci posiadający zwierzęta domowe (20) najczęściej wymieniali: świnkę morską (1), królika (1), rybki (3), chomika (4), psa (4) i kota (7).

Jedno z dłuższych pytań dotyczyło roli, jaką dzieci przypisują zwierzętom. Brzmiało ono: „Jaką rolę pełni zwierzę w Twoim życiu?”. Na to pytanie odpowiadały dzieci, które posiadają zwierzątko domowe. Pytanie było wielokrotnego wyboru, dzieci mogły wybierać odpowiedzi: a) przyjaciela; b) lekarza; c) przewodnika; d) nauczyciela; e) psychologa; f) motywatora; g) inne. Odpowiedź a), dotyczącą roli przyjaciela, zaznaczyli wszyscy uczniowie posiadający pupila (20). Drugą odpowiedzią, która była wybierana najczęściej przez dzieci była rola motywatora (15). Oprócz najczęściej wybieranych odpowiedzi pojawiły się również: nauczyciel (5) i u niewielu osób odpowiedź dotycząca roli przewodnika (4). Żaden z respondentów nie zaznaczył odpowiedzi: lekarz i psycholog. Uczniowie uzupełnili także lukę na samodzielne odpowiedzi, pojawiła się rola pupila (4), obrońcy (1) oraz członka rodziny (3).

Ważne pytanie dotyczyło tego, kim dla dzieci są zwierzęta. Na to pytanie odpowiedzieli wszyscy uczniowie. Większość odpowiedzi (25) można zawrzeć w jednej: „Zwierzęta to ktoś bliski, tak jakby przyjaciele”. Aby doprecyzować to pytanie, zadano drugie, na które odpowiadały tylko dzieci posiadające zwierzęta domowe. Dotyczyło tego kim dla nich są ich własne zwierzęta. W odpowiedziach pojawiło się wiele podobnych odpowiedzi, m.in.: przyjaciel, członek rodziny, słodziak, kumpel, ktoś bliski.

Uczniowie dodatkowo uzupełniali gwiazdy skojarzeń; ich zadaniem było zebranie jak największej liczby skojarzeń związanych z ich zwierzątkiem domowym bądź wymyślonym/wymarzonym pupilem. Poniżej zaprezentowana zostanie gwiazda skojarzeń uzupełnionych przez jedną z uczennic.

Praca została wykonana w bardzo przemyślany sposób. Rysunek przedstawia w centralnej części psa, a wokół niego dziewczynka wypisała to, co kojarzy jej się z posiadaniem pupila. Dziewczynka wypisała słowa odnoszące się do uczuć: wierność i przyjaźń. Wymieniła także obowiązki związane z posiadaniem pupila: zabawa, opieka i spacer. Określeniem, które zwraca uwagę, jest odpowiedzialność. Może ono świadczyć o tym, że dziecko zdaje sobie sprawę z tego, z czym łączy się posiadanie zwierzęcia, a także o jego dojrzałości.

W tej części pracy zostaną omówione odpowiedzi rodziców na pytania z przygotowanego dla nich kwestionariusza ankiet.

Gwiazda skojarzeń

Zrób notatkę o swoim zwierzątku. W kółko środkowe grafu wpisz imię swojego ulubieńca lub go narysuj. (Jeśli nie masz zwierzątka wpisz imię lub narysuj swoje wymarzone zwierzątko), a w pozostałych kółkach napisz skojarzenia związane ze swoim pupilem rzeczywistym lub wymarzonem.

Rodzice odpowiadali na pierwsze pytanie dotyczące posiadania zwierzątka przecząco, podobnie jak dzieci. W większości stwierdzili, że ich dzieci nie posiadają zwierzątka domowego (30), zaznaczając, że ich dzieci marzą o zwierzątku i chciałby w przyszłości mieć je w domu. Wymieniali: kota (5), psa (10) oraz rybki (15). Rodzice, których dzieci mają pupila (20), wymieniali gatunki takie, jak: świnka morska (1), królik (1), rybki (3), chomik (4), pies (4), kot (7).

Respondenci również byli proszeni o zaznaczenie roli zwierzęcia, wybierając spośród kilku możliwości: a) przyjaciel; b) lekarz; c) przewodnik; d) nauczyciel; e) psycholog; f) motywator; g) inne. Wszyscy rodzice zaznaczyli odpowiedź a), wskazując na rolę przyjaciela (50). Zaznaczali także inne odpowiedzi: motywator (25), nauczyciel (15), lekarz (5), psycholog (2). Nikt z rodziców nie zaznaczył odpowiedzi c) przewodnik.

Następnie odpowiadali na pytanie: „Kim dla Pani/Pana są zwierzęta?”. Tutaj pojawiły się takie odpowiedzi: przyjaciel (20) i członek rodziny (7). Warto tutaj przytoczyć jedną z wypowiedzi: „Zwierzęta są jedną z najcenniejszych części świata”. Rodzice, podobnie jak uczniowie, mogli doprecyzować swoją odpowiedź, odpowiadając na pytanie „Kim dla Pani/Pana jest posiadany zwierzątko?”. Odpowiadali: domownik (7), członek rodziny (13).

Kolejne pytania pozwoliły się zorientować, jaki jest stosunek uczniów i rodziców do relacji dziecko — zwierzę. Okazało się, że dzieci przejawiają większy entuzjazm związany z posiadaniem zwierzątka niż rodzice. U rodziców można doszukać się wielu wątpliwości i zastrzeżeń, że nie mają nic przeciwko posiadaniu zwierzątka, jeśli dziecko faktycznie się nim zajmuje. Rodzice podkreślali także, że w nauce szacunku do istot mieszkających obok nas ważne jest dawanie własnego przykładu oraz rozmowa, wymieniona aż przez 30 rodziców.

Ważną kwestią poruszoną podczas badań były zachowania wykazywane przez dzieci w kontakcie ze zwierzęciem. Uczniowie, pytani byli m.in. o to, jakie emocje odczuwają podczas przebywania ze zwierzęciem, udzielali tylko pozytywnych odpowiedzi. Poruszona została, także kwestia obowiązków, z której można wysunąć wniosek, iż uczniowie zdają sobie sprawę z czynności, które muszą wykonywać, opiekując się zwierzęciem. Rodzice, zapytani o to, jakie emocje obserwują u swojego dziecka podczas jego kontaktu ze zwierzęciem, również zaznaczali pozytywne odpowiedzi, wskazując m.in. na: spokój, wyciszenie, radość. Rodzice udzielali odpowiedzi na pytanie dotyczące ich pomocy w opiece nad zwierzęciem. Wymieniali podstawowe czynności, które dorosły musi wykonać, np. kupowanie karmy. Rodzice w pytaniu otwartym mieli możliwość podzielenia się swoimi obserwacjami co do zaobserwowanego zachowania się dzieci w kontakcie ze zwierzęciem. W odpowiedziach można przeczytać m.in.: „Dziecko stało się bardziej odpowiedzialne, ale też spokojniejsze”; „Dziecko stało się bardziej odpowiedzialne. Chętnie podejmuje nowe wyzwania i jest wesołe oraz bardzo polubiło spontaniczne działanie”.

Ostatnim poruszany temat dotyczył tego, czy zarówno rodzice, jak i dzieci zdają sobie sprawę z korzyści płynących z relacji dziecko — zwierzę. Z otrzymanych odpowiedzi można wysunąć wnioski, zdają sobie oni sprawę z dobrego wpływu relacji ze zwierzęciem. Sądząc jednak po powtarzalności odpowiedzi oraz lukach, można stwierdzić, że ta wiedza nie jest pogłębiona. Niestety, tylko 15 rodziców na pytanie „Czy Pani/Pana dziecko powinno mieć kontakt ze zwierzęciem?” odpowiedziało twierdząco, reszta rodziców uważa, że nie jest to konieczne.

Zakończenie

Niewątpliwie kontakt ze zwierzęciem jest ważną częścią rozwoju dziecka. Dotyczy to nie tylko zwierząt domowych, ale także zwierząt mieszkających obok nas. Wiedza dzieci i rodziców w tym zakresie nie jest jeszcze dostatecznie szeroka, mając jednak na uwadze kierunek, w jakim podąża edukacja, można mieć nadzieję, że będzie się to stopniowo zmieniać.

Warto jeszcze raz podkreślić, że zwierzęta są nieodłączną częścią rzeczywistości każdego człowieka. Wywierają ogromny wpływ na jego rozwój i kształtują przyszłego dorosłego. W odkrywaniu przyrody zaangażowani są także nauczyciele. Zwierzęta są bliskie sercu dzieci, są ciekawym tematem do rozmów, ale także mogą być elementem kluczowym zajęć. Nauczyciele mogą podpowiadać rodzicom, jak przekazywać dzieciom wiedzę na temat zwierząt lub sami prowadzić takie zajęcia, angażując klasę w różne akcje, np. budowanie domków dla owadów, zbiórka produktów dla schronisk, lub zwiększając liczbę zajęć na świeżym powietrzu. Nauczyciel ma również za zadanie uczyć dzieci szacunku do innych istot żywych, nie tylko do ludzi. Pedagog jest wzorem dla dziecka, dlatego powinien w jak najlepszy sposób wykorzystać to i przekazać dziecku jak najwięcej. Powinien uświadomić dzieciom, że bez zwierząt nie byłoby nas ludzi, bo zwierzęta są niezbędnym elementem świata. Tematy związane ze środowiskiem i przyrodą są teraz bardzo popularne w edukacji wczesnoszkolnej.

Rodzice również powinni szukać sposobów na zorganizowanie dziecku kontaktu ze zwierzętami. Każdy lubi co innego i u każdego dziecka sprawdzi się inny sposób.

Moim zdaniem edukacja zarówno dzieci, jak i rodziców, w zakresie korzyści, jakie zyskuje dziecko dzięki kontaktowi ze zwierzęciem, jest jeszcze na etapie wstępnym i mam nadzieję, że z biegiem czasu to się zmieni. Warto zapoznać rodziców również ze stronami internetowe, które przekazują wiedzę o zwierzętach, jak np. strona Stowarzyszenia Otwartych Klatek.

Bibliografia

- 10 korzyści dlaczego dziecko powinno mieć kontakt ze zwierzętami. (2018), <http://www.wkawiarence.pl/dziecko-powinno-miec-kontakt-ze-zwierzetami/> (dostęp 16 IV 2021).
- Bukalski, S. (red.). (2012). *Teoria przywiązania i jakość więzi. Analizy empiryczne*. Szczecin: Volumina.pl Daniel Krzanowski.
- Fagan, B. (2018). *Zażyła więź. Jak zwierzęta kształtowały historię ludzkości*. Przeł. P. Gołębiowski. Katowice: Post Factum.
- Ilski, K. (red.). (2012). *Człowiek w świecie zwierząt — zwierzęta w świecie człowieka*. Poznań: Wyd. Naukowe UAM.
- Kulisiewicz, B. (2009). *Dogoterapia we wspomaganiu nauki i usprawnianiu techniki czytania*. Kraków: Impuls.
- Psy-pies.pl. *Wpływ zwierząt na rozwój emocjonalny dziecka*, [online], <https://psy-pies.com/arttykul/wplyw-zwierzat-na-rozwoj-emocjonalny-dziecka,1889.html>, (dostęp 1 IV 2021).
- Reber, A. S., Reber E. (2000). *Słownik psychologii*. Red. I. Kurcz, B. Skarżyńska. [Przeł. B. Janasiewicz-Kruszyńska i in.]. Warszawa: Scholar.
- Wesołowska, E. (2012). *Antyczne pieski świata*. W: K. Ilski (red.), *Człowiek w świecie zwierząt — zwierzęta w świecie człowieka*. Poznań: Wyd. Naukowe UAM. [brak stron]
- Zagórski B. (2013). *Znaczenie dotyku we wspomaganiu rozwoju dziecka oraz jego zastosowanie w wybranych rodzajach terapii*. „Kultura i Wychowanie”, nr 5. [jw.]